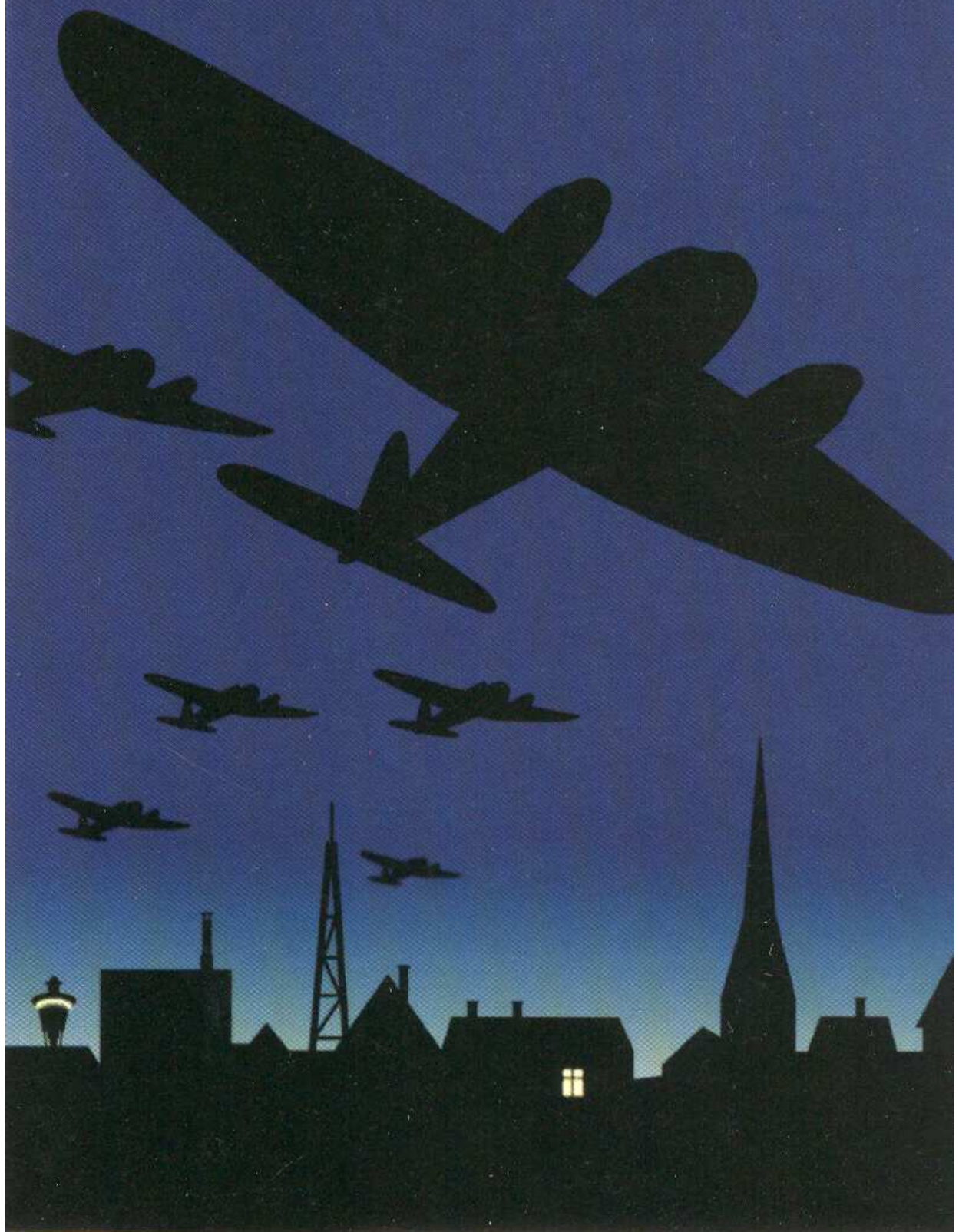

OLDEFAR FORTÆLLER

Thorkild Andersen

GLIMT FRA BESÆTTELSESTIDEN I BROVST

**En lille beretning om 2. gruppe Brovst
fra krigsårene 1940 – 45**

Nedskrevet af Lis Dybkjær

Jeg blev opfordret til at nedskrive følgende beretning som grundlag for en orientering af nogle klasser i folkeskolen i anledningen af året 1985 (40-året for vor befrielse).

Famian 1945.

Den 13. Famian 1945 var en koed Vinterdag med Sne. Allerede ved Spisetid var det mørkt og isfremkommeligt i By og paa Land. Alle Vinduer var mørkløst, intet Lys maatte kunne ses udefra, ingen Gadelygter maatte tændes, og de ganske faa Biler, der havde speciel Tildækkelse til at køre, havde Lyskæder klækket med sort maling omkring en smal Lys-sprække, der lod ane at et køretøj var i Nærheden. - Men faa sovede sig ind, Krig var paa sit Højeste.

Bombninger og Sprængninger af Jernbaner, Broer og Samfundsmidler i det hele taget samt Industriarbejde og meget mere hørte til i Aftenerne og Natte Mørke. Mord og Terror huserede blandt os. Den tyske Værnemagts Terrorbander samarbejdede og udførte deres brutale Odelæggeles sammen med de Landsforrædere, der var gaaet i tysk Tjeneste. -

Nr. Lyndelse, september 2005.

Din oldefar, dyrlæge Thorkild Andersen, blev født på Østergård i Tårs sogn den 29. september 1910. Han var det femte barn ud af en børneflokk på ti. Ved fødselen var han så svag, at man var nødt til at sende bud efter præsten, så han kunne blive hjemmedøbt, da hans forældre ikke troede, at han havde mange timer at leve i.

Han klarede den første vanskelige tid, fik et langt og rigt liv og døde den 26. juli 2002 - 91 år gammel i sit hjem på Bynkevej i Højene ved Hjørring. Livet igennem var han en stor brevscriber. Hans gode breve kunne nå én overalt, og hvor kunne man glæde sig til at åbne det dejlige, tykke brev, der til tider næsten var en hel bog.

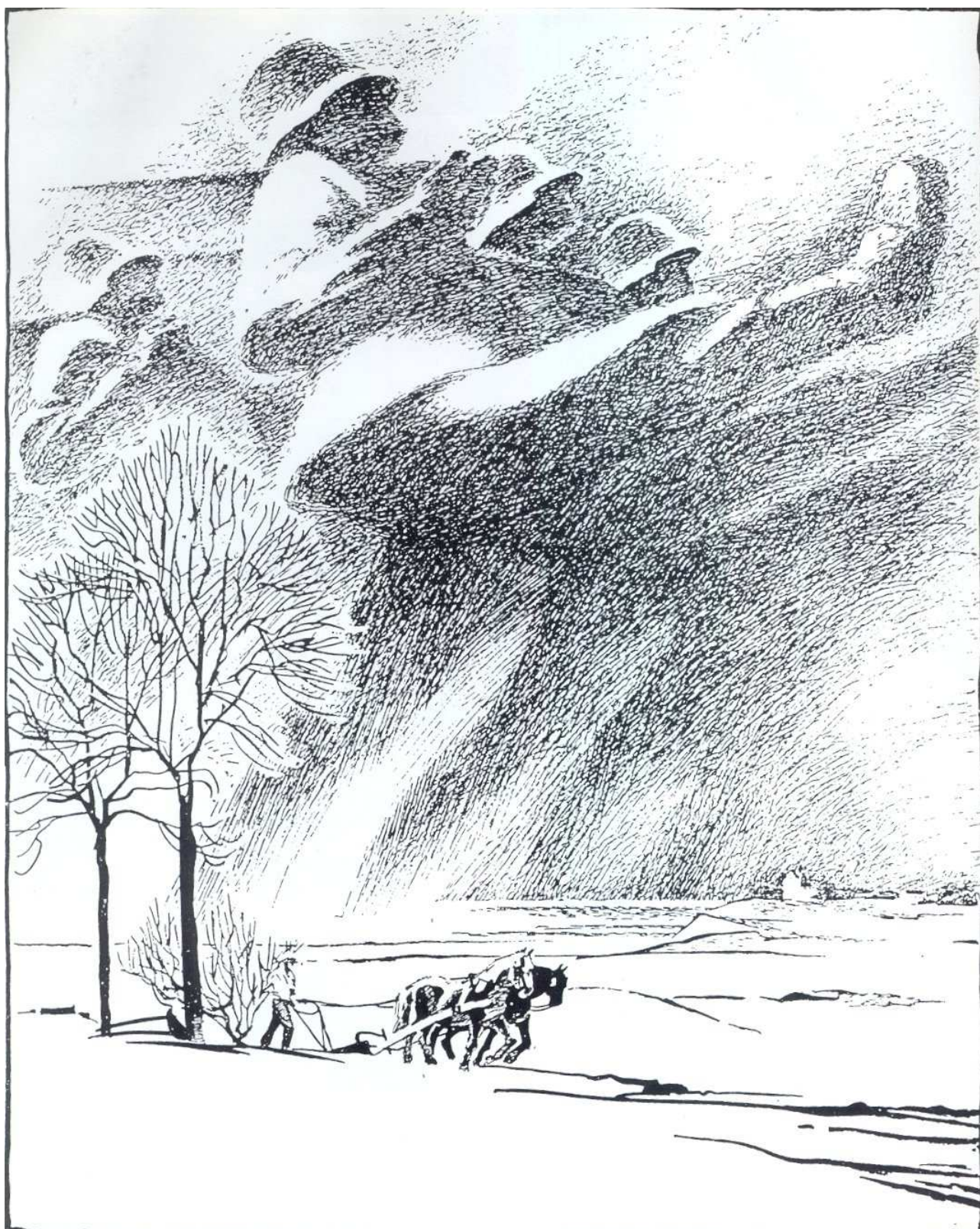
Da han efter sin 70-års fødselsdag lagde dyrlægearbejdet på hylden, gav han sig til at nedskrive sine barndomserindringer, som han kaldte "Mit Barndomshjem". Vi fire børn modtog julen 1974 hver sit eksemplar på 170 håndskrevne sider – et kæmpearbejde. Jeg har tit bedt min far om at fortsætte med at nedskrive erindringer fra krigens tid, men han slog det hen. Efter hans død fandt jeg et stilehæfte med denne beretning, som du nu kan læse. Jeg synes, det er så vigtigt, at du ved noget om din familie og slægt, så du bliver klar over din baggrund. Du kan på den måde måske bedre forstå den tid, du kommer til at leve i.

Jeg tror, du bliver glad og stolt over, at din oldefar uden betænkeligheder ville være med til at bekæmpe tyskerne, da de besatte vores land den 9. april 1940. Måske får du lyst til at læse mere om den tid; det ville glæde mig, da jeg altid selv har fundet tiden fra 1940-45 meget spændende.

Nu vil vi åbne mindebogen og sindet. En rejse tilbage i tiden kan begynde.

Oldefar som ung

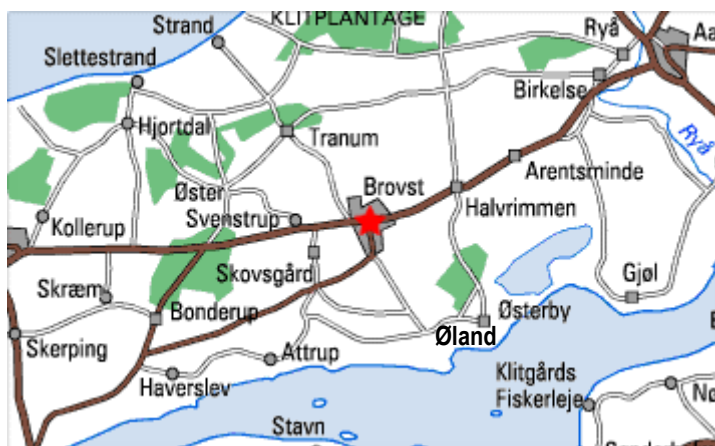
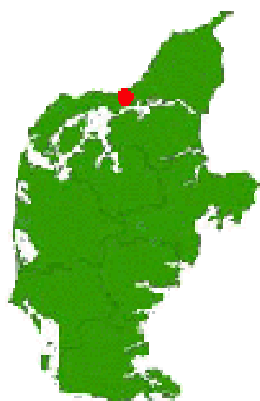

9. april 1940

G. Østergaard

Besættelsen

Som så mange andre byer i Danmark vågnede Brovst den 9. april 1940 ved lyden af tyske fly. Det, alle havde frygtet, var sket. Tyskerne havde besat landet.

De første tyske soldater så man allerede samme dags middag. Det var en let motoriseret kolonne, som fra Thisted var på vej mod Aalborg. De kørte lige igennem byen, og beboerne i Brovst stod tavse, beklemte og kiggede på. Selv om der da også i Brovst var folk med nazisympatier, var der ingen, der ”heilede”.

Nogle dage senere kom de næste: Et fodkompani, sydtyskere og elitesoldater. De bivuakerede ved Bratskov og drog videre øst på.

Den tyske hilsen
”Heil Hitler”

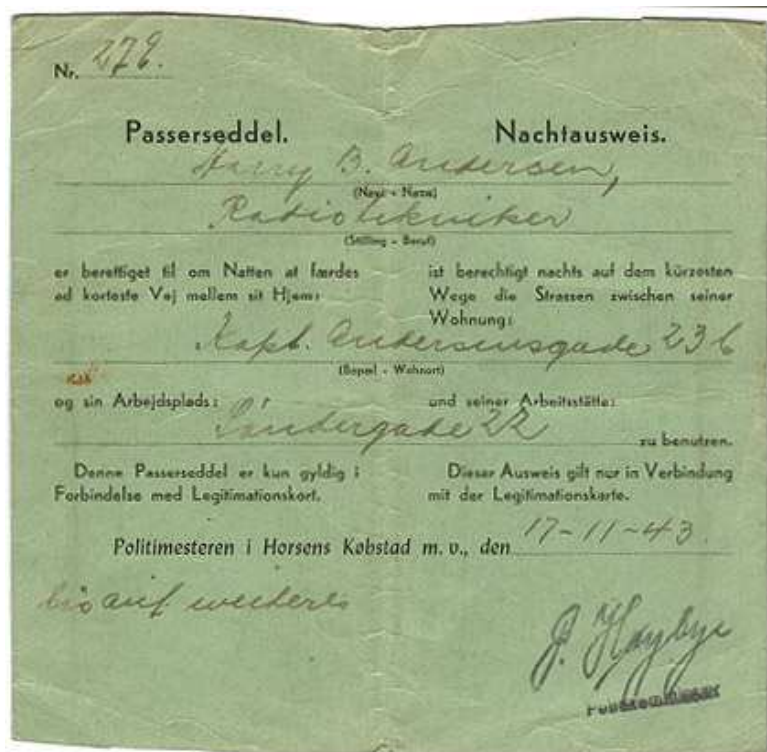
Men der kom flere, og de indkvarterede sig i byen i kortere eller længere tid. Efter tur blev skolerne, missionshuset, Zionkirken, baptistkirken, dele af Bratdskov samt hotellets sal anvendt til indkvartering. Selv om mange fandt sognerådet for eftergivende over for tyskernes krav, lykkedes det dog at bevare så mange lokaler, at børnenes undervisning kunne fortsættes, og også Teknisk Skole og Handelsskolen kunne skaffe lokaler til aftenundervisningen.

Oldefar fortæller:

”Under besættelsen boede min kone og jeg og vore tre børn i et rart hus med stor have i Brovst. Vi havde ikke været gift så længe og var optaget af at gøre vort hus, som vi holdt meget af, til et godt og trygt hjem. Foruden dette havde jeg et arbejde, som var både interessant og spændende. Jeg var

praktiserende dyrlæge, og i min gamle Ford fra 1931 gennemkrydsede jeg ved dag og nat et område af den landsdel, der hedder Øster Han Herred fra Tranum ved Vesterhavet til Øland og Gjøl ved Limfjorden – et vidunderligt stykke land.

Som dyrlæge tilhørte jeg et af de få erhverv, der fik lov til at køre bil under hele krigen. Alle andre havde deres biler opklodsede i deres garager.

Eksempel på passerseddel

Trægeneratoren stod lige bag bilens bagbeklædning, så kunne jeg køre på gas fra træfyret, som fandtes her, og som krævede jævnlige påfyldninger med små træstykker, generatorbrænde, som jeg medbragte i sække bag i bilen. Men det gik fint. Bilen kunne skyde en fart på 70 km i timen, og træ kunne jo altid skaffes.

Vi var kun få personer, der havde tilladelse til kørsel, så derfor kendte næsten alle – bortset fra tyskerne – hinanden, når vi mødtes på vejene. – Med gaspedalen i bund ”strøg” jeg i min gamle Ford en dejlig forsommerdag tværs over Øster Han Herred fra Tranum Klit ved havet til Ølands runde, blide fjordsengekyst, hvor en kvie var i gang med en vanskelig fødsel på en grøn græsmark med udsigt over fjorden.

Alt gik godt, men på tilbagevejen støder jeg pludselig på det tyske ”pak” – igen. De har set mig på afstand. Jo, jeg har allerede set, hvor mange de er. De springer frem på vejen med skudklare rifler og byder mig at standse. Jeg slår bremserne i, det er for risikabelt at lade som ingenting og køre videre. Jeg stikker dem mit Ausweis (passerseddel) gennem den nedrullede rude. De vil alligevel ikke tro på mit lovlige ærinde, og jeg må ud i en fart. Bilen skal undersøges. Foruden generatorbrænde og et såkaldt kastetøj, er der fire kasser med instrumenter og medicin bagi – mine nydeligste forkromede fødselsinstrumenter er et fantastisk og tillige et mistænkeligt fund.

Jeg havde min tyske passerseddel i tegnebogen og kunne som regel komme gennem alle afspærringer, om fornødent ved at fylde tyskerne med opdigtede historier, når det var nødvendigt.

Det meste af min dag kørte jeg i praksis, og natturene var altid livsvigtige for landmændenes dyr, ellers ringede de jo ikke efter mig; man vidste, hvor besværligt det kunne være selv for en dyrlæge at køre natkørsel.

Benzinen var rationeret, og jeg måtte anskaffe mig en trægenerator til min gamle bil.

Glædesstrålende og hujende beordres jeg med hænderne over hovedet og en maskinpistol i ryggen til nærmeste kvarter, Halvrimmen Hotel. Til trods for mit på tysk – ganske vist ikke fremragende – fremstillede liv og levned er jeg deres farlige fange. Selv den øverstkommanderende troede, at jeg var sabotør, og ville ikke lade mig slippe. Jeg må vente længe, inden de efter telefonsamtale med hovedkvarteret i Brovst fik bekræftet mine oplysninger. – Endelig kan jeg ledsaget af stærke mishagsytringer køre videre.

I Brovst var der store indkvarteringer af tyske tropper, også med mange heste. De havde til huse på herregården Bratskov, som de havde beslaglagt. Jeg blev ofte tilkaldt som dyrlæge til deres heste og havde god lejlighed til at iagttage ting og forhold fra deres lejr. Disse iagttagelser kunne jeg så lade gå videre til min modstandsgruppe, som jeg senere blev medlem af. Nogle gange fik jeg gennem dem besked om, at besøge mennesker, som var i fare for at blive taget af tyskerne, bort fra egnen i min bil. Der var en vis spænding om morgenen eller i mørkningen, når vi startede hjemme fra vort hus og kørte ud af lokalområdet.

Gruppen dannes

En dag da jeg gik på Kirkegade i Brovst, kom min gode ven og nabo op på siden af mig og fulgtes med mig ned ad gaden til vore hjem. Han var på min alder, 32 - 33 år. Vi havde begge aftjent vor værnepligt og var hjemsendt som sekondløjtnanter, han hos fodfolket, jeg hos dragonerne. Vi havde ventet på indkaldelser ved krigens udbrud, men så vidt kom det altså ikke. Nu var hæren afmønstret, og vor flåde sænket eller sejlet til England for derfra at kæmpe mod Tyskland. Vort politi var taget af tyskerne eller gået under jorden. Fjenden havde fuldstændig magt i by og på land.

Børge så vist på mig og sagde: "Vil du være med i en modstandsgruppe mod tyskerne? Du ved, hvad det vil sige." - "Ja," svarede jeg, "det vil jeg, men du ved også, at jeg først må fortælle det til min kone." – Dermed var sagen afgjort uden andre spørgsmål. Få dage senere samledes vi en mørk aften og "okkuperede" ved hjælp af Børges nøgler Andelsbankens lokaler, som blev vort underjordiske kvarter. Da lyset blev tændt og alle samlet, var "gensynet" fuld af glæde (vi kendte jo alle hinanden), overraskelse og tillid.

Otto, Børge, oldefar, Niels, Erik og Johs.

Vor gruppe bestod af seks mand, det var ofte størrelsen. Før dette møde vidste ingen af os – ud over Børge, hvem der deltog. Gruppen viste sig at bestå af en bankbestyrer, en frisør, en karetmager, en gartner, et landpostbud, en dyrlæge, og senere tilsluttet en bogtrykker, der var vor gruppes store støtte med informationer af lokal- eller landsdækkende oplysninger, vor inspiration i vort illegale arbejde. Vi vidste, at vi til enhver tid kunne stole helt på hinanden fra nu af.

Vort illegale arbejde begyndte omgående og blev ledet af Børge, der blev gruppefører. En af de første alvorlige sætninger, vi fik indprentet, var: Spørg ikke om andre personer - den dag, du bliver taget af tyskerne, er det bedst for dig selv og for andre, at du intet ved!

Modstandsbevægelsen blev ledet af Danmarks Frihedsråd, der havde hovedsæde i London under vanskelige kår. Det blev oprettet sommeren 1943. – De første modstandsgrupper kom samtidig hermed. Gruppernes forsyning med våben var længe meget ringe. Våben skulle jo, udover det vi kunne opsnappe fra tyskerne, komme fra England med flyvere, og derovre var man midt i kampens hede. Kommandoudvalget ønskede foreløbig ro i det område, vi tilhørte. Der var påbud om at holde jernbanelinien Aalborg – Thisted fri for sprængninger (sabotage). Den skulle holdes åben foreløbig, men kunne hurtig lukkes samtidig med hovedvej 11 ved Lund fjord nord for Thisted.

Vor gruppe måtte foreløbig koncentrere sig om instruktion og øvelse i brug af de våben og sprængstoffer, vi fik udleveret fra de første nedkastninger på andre egne. Endelig skulle vi lære hinanden at kende helt til bunds for at vide, hvor vore svage og stærke sider lå. – Vi drøftede, hvordan flugtmulighederne var hjemme hos os selv, hvis vi pludselig stod ansigt til ansigt med fjenden. Vi fik desuden indprentet, at skulle én eller flere blive taget af tyskerne, skulle vi forsøge at bilde dem ufarlige historier ind og så vidt muligt i de to første døgn undgå at nævne navne på andre, vi kendte, og som var med os i modstanden, det gjaldt først og fremmest vore egne gruppekammerater.

Skulle vi komme ud for tortur – der var jo dødsstraf for illegalt arbejde – skulle vi prøve at holde denne ud i de første døgn, for derefter, hvis den fortsatte, at gå til bekendelse, hvis det var nødvendigt. Vi kunne så regne med, at de, der endnu var fri, var gået "under jorden" i løbet af denne tid.

Gruppen skulle fordele og duplikere tryksager, der fortalte vore landsmænd om fjendens virkelige stilling i krigen og om dens løgnagtige beskrivelser, som vi læste og hørte om i aviser og radio, og om tyskernes forbrydelser rundt om os.

Over for banken lå der et gammelt elektricitetsværk, der gik for fulde drøn dag og nat, drevet af dampmaskiner og fyret med brunkul og tørv. Det kan nok siges, at det ikke gik lydløst af, faktisk kunne vor gruppe holde instruktions- og skydeøvelser i en hal i elektricitetsværket på bestemte aftener - uden at det kunne høres i byen, når blot Kajus, vor tro og uforfærdede ven, havde vagten, endda selv om de tyske patruljer jævnligt passerede gaden, og det benyttede vi os af. Godt at vide, at den vagthavende i værket var "en af vore egne."

Januar 1945

Den 13. januar 1945 var en kold vinterdag med sne. Allerede ved spisetid var alt mørkt og ufremkommeligt i by og på land. Alle vinduer var mørklagte, intet lys måtte kunne ses udefra, ingen gadelygter måtte tændes, og de ganske få biler, der havde speciel tilladelse til at køre, havde lygterne blændede med sort maling omkring en smal lyssprække, der lod ane, at et køretøj var i nærheden. – Kun få vovede sig ud, krigen var på sit højeste.

Bombninger og sprængninger af jernbaner, broer og samfærdselsmidler i det hele taget, samt industrianlæg og meget mere hørte til i aftenens og nattens mørke. Mord og terror huserede blandt os. Den tyske værnemagts terrorbander samarbejdede og udførte deres brutale ødelæggelser sammen med de landsforrædere, der var gået i tysk tjeneste.

Lige før aftensmaden ringede telefonen hos dyrlæge Møller i Brønderslev. En stemme bad dyrlægen komme ud til en syg ko med det samme. I mørket ville vedkommende, der ringede, stå ude ved vejen på aftalt sted med en tændt lygte for at vise vej til gården. – Det viste sig senere, at stemmen i telefonen tilhørte en ung landmandssøn på egnen; han var gået i tysk tjeneste og var betalt landsforræder. Han arbejdede i den berygtede tyske ”Peter-gruppe”, som blandt mange andre også havde præsten Kaj Munks mord på samvittigheden.

Dyrlæge Møller gjorde sig øjeblikkelig klar til at køre ud, og hans assistent, dyrlæge Vagn Larsen fra præstegården i Tolne, bad om at køre med sin chef for at hjælpe ham med arbejdet med den syge ko. Han var lige blevet færdig med sin uddannelse og havde fået stilling hos Møller, der tillige var borgmester i Brønderslev by, og som sådan var en på egnen kendt og agtet mand. De kørte begge ud af byen uden betænkeligheder, idet de fulgte den anvisning, Møller havde modtaget.

Næste morgen fandt man den unge dyrlæge skudt og kastet i vejgrøften ved hovedvejen fra Brønderslev til Aalborg ved det sted, vi kalder Bouet, hvor der nu står en mindesten. I Skipper Clementsgade i det indre Aalborg fandt man samtidig dyrlæge Møllers bil stående ved fortovet. Møller selv lå myrdet – også ved skud – i sin egen bil. Forræderen havde ikke haft vanskeligheder med at genkende den dyrlæge, han havde set i sit hjem, når man havde brug for hans hjælp. – Nu havde han sammen med tre andre mordere udført den planlagte ugerning.

På dette tidspunkt sad jeg sammen med dyrlæge Møller i Dyrlægeforeningens bestyrelse, og så snart jeg havde hørt rygtet om mordet, ringede jeg op til Møllers hjem. En ven sad ved telefonen, og jeg fik de frygtelige rygter bekræftet. Ved aftenstid kørte min kone og jeg til Brønderslevkrydset og modtog ligtoget fra Aalborg. Vi var en stor skare, der fulgte kisten på det sidste stykke vej ind i byen i den kolde rimfrost.

Stenen rejst over den unge dyrlæge, Vagn Larsen.

Modstanden vokser

Det mord, vi lige har hørt om, var et såkaldt clearingmord, et mord på en uskyldig som gengældelse for den modstand, tyskerne nu mere og mere fik at føle fra den danske modstandsbevægelses side. Modstanden blev efterhånden en alvorlig hindring for deres besættelse af Danmark og Norge.

En modstandsbevægelse mod tyskerne var skudt op, alt som krigen gik sin gang. Det var utåleligt for de fleste landsmænd med denne besættelse af vort land. Man fratog os vor gamle ret til, at enhver kunne udtale sig frit. Aviser og radio måtte intet sige, som ikke på forhånd var godkendt af tyskerne. Deres ugerninger måtte kun omtales, hvis de blev fremstillet, som var de udført af modstandsbevægelsen mod tyskerne - altså det stik modsatte af sandheden.

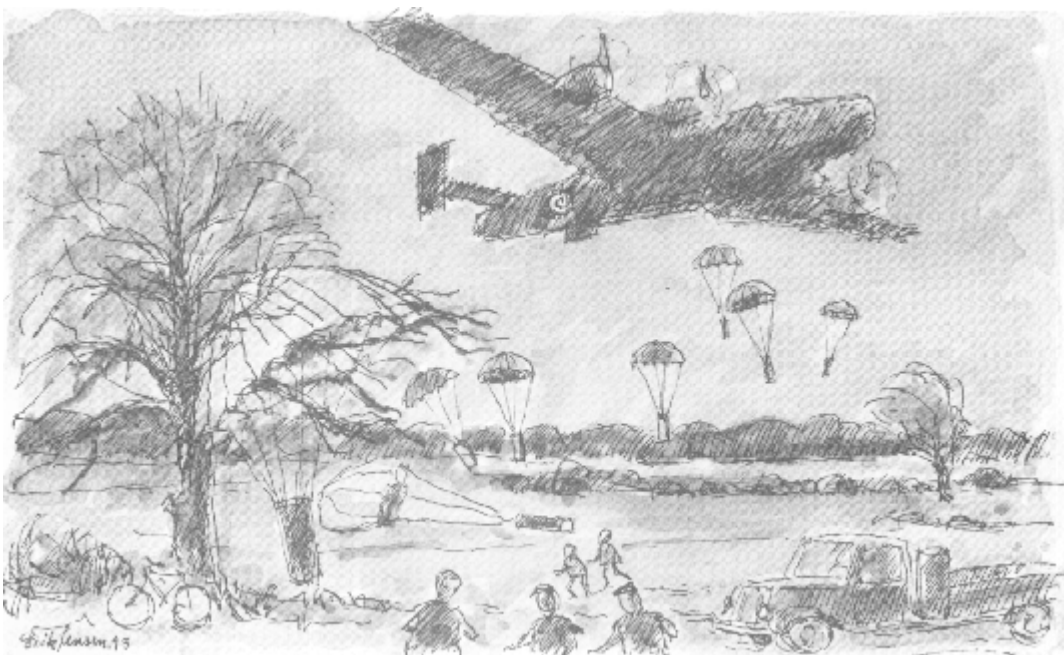
Oldefar var en stor beundrer af Englands premierminister Winston Churchill.

Våbenmodtagelse

Længe havde vi søgt om at få en nedkastningsplads, og endelig fik vi en plads godkendt i den 2300 tdr. land store Tingskov, der ligger på begge sider af hovedvej 11 mellem Brovst og Fjerritslev; men vi skulle være forsigtige. Ikke langt derfra havde tyskerne en lytterpost i drift dag og nat, og den var godt bemannet. Opdagedes nedkastningsstedet, var det livsfarligt blot at træffe på en patrulje i området.

Den engelske radio, som der var forbud mod at høre, sendte hver aften kl. 6 en såkaldt særmelding til Danmark bestående af danske navne, fx Else, Inger, Victor, Peder, Susanne, Niels osv. Hver nedkastningsplads i Danmark havde sit bestemte navn, og vores havde sit. Hvis dette navn forekom, når vi sad og lyttede, vidste vi, at kl. 24 ville den engelske Royal Air Force maskine nedkaste våben et eller andet sted på vor plads. – Endelig oprandt den store dag eller rettere den bælgravende mørke nat. Vi startede vore cykler og kørte enkeltvis det meste af vejen. I skovkanten skjulte vi vore cykler og sneg os til fods ind midt i den store skov, hvor der var en åben plads i nærheden af et moselignende, blødt terræn. Vi var ubevæbnede med henblik på, at vi kunne falde i baghold, kun medbragte vi hver en solid asketræsstang på en meters længde, lavet af vor karetmager. Klokkeren halv tolv udsattes fire mand i det åbne terræn i bogstav L-formation, hver med sin skinnende stavlygte, de tre med hvidt den fjerde med rødt lys. Vi ventede i uhyre spænding i det tætte mørke, hvor blæsten jog frisk gennem trætoppene.

Klokken vistnok 5 minutter over 12 hørte vi fjern motorstøj fra en flyver, og øjeblikkelig var alle fire lygter tændte og sendte et skarpt lys mod himmelen. Nu kom den! Nu kom den - og slog en stor bue uden om pladsen og blev væk. Alt var mørkt, der havde ikke været en eneste lyssprække, som kunne røbe den. Vi strakte vore lygter mod himlen, men så skete miraklet! I et brus kom den tilbage, denne gang lige ind over vore lys og i lav højde. I åndeløs spænding så vi, at to store porte åbnede sig i flyvemaskinens bund, og ud fløj 11 store såkaldte containere, dvs. store jerntromler i 1½ meters længde, og pludselig så vi, at de svævede langsomt og sikkert i hver sin kæmpefaldskærm ned over os, mens maskinen næsten allerede var ude af syne mod vest. Vi havde nu lige oplevet et uhyre stort øjeblik, der vist hos os alle kom til at stå uudsletteligt for vort blik resten af vort liv.

Der fulgte nu nogle drøje timer i nattens mulm og mørke. På hver container var der monteret nogle ringe, vi kunne stikke vore træstave gennem, og således kunne fire mænd komme til at bære hver container, der var meget tung. De indeholdt våben, ammunition, sprængstoffer m.m.; først og fremmest skulle alle elleve containere findes i mørket, derefter skulle de transporteres ned i mosen og nedgraves eller dækkes, så overfladen intet røbede. Faldskærmene m.m. skulle findes og samles – nogle oppe i trætoppene – og skjules indtil videre. Under hele arbejdsprocessen måtte vi være meget stille og arbejde så lydløst som mulig, for ikke at tiltrække nogen opmærksomhed. Alt gik fint, og trætte, men glade listede vi tilbage til vore cykler og tog forskellige veje hjemad. Næste dag skulle containerne bringes til Brovst.

Vi havde en aldeles udmærket stationsforstander i vor by. Han sagde ikke meget, måske heller ikke til daglig, men han var retvendt, og han var til at stole på. Vi havde fået overladt en, evt. to ældre togvogne og en del af et afsides sidespor. Ganske vist var der ikke langt herfra over til Bratskovs avlsbygninger, hvor tyskerne huserede. Her var der godt spækket med beredskab og heste, men hvem tænkte på, at der kunne foregå noget illegalt på jernbanesporet, når vore lastvogne ved højlys dag tømtes for deres indhold fra bl.a. Tingskoven over i jernbanevognen.

Transport af våben

Den samme mand, som passede elektricitetsværket, kom i skumringen kørende ud i skoven med sin lille lastbil. Han havde køretilladelse for bl.a. brunkul til elværket m.m., og han sørgede for tilstrækkeligt materiale til at dække containerne, efter at disse var anbragt i bilen. Derefter kørte han til Brovst station, og fra bilen blev containerne båret over i en tom jernbanevogn, som stod på sidesporet - i flere måneder vist. Vi havde fået den og dens nøgler af stationsforstanderens

førstemand, som var den eneste – ud over gruppen, der vidste, hvad den i fremtiden ville indeholde. Atter næste dag afhentede Otto og jeg i min dyrlægebil mange flotte faldskærme i mosen og kørte dem til Brovst, mens vore kammerater stod vagt hist og her på vor vej for at vise os, at vejen var klar. Otto sad ved min side med den skarpladte pistol klar. Vi var enige om, at vi sikkert kunne have klaret en lille vejpatrulje, hvis vi var stødt på den. Nu kom der travlhed for gruppen. Vi skulle selv forsynes, og en stor del skulle videre mod Thisted og vort depot opbygges. Skydeøvelser i elværet og øvelse med det plastiske sprængstof kunne fortsætte.

Til Thisted med den dyrebare last

Var der en spændende og vovelig aktion, der forestod, var vor bedste mand, Kajus. Glad, frisk og fræk – og trofast som guld.

En dag skulle vi have en forsendelse våben transporteret videre til Thisted. ”Vor” lille forslidte lastbil blev omhyggeligt pakket med de dyrebare våben i bunden, og herover anbragte Kajus en stak grene, gammelt træ og rafter godt viklet ind i hinanden og hængende ud over siderne. Nu gik generatorbilen for fuld drøn op ad bakken ud ad hovedvej 11 mod Thisted. En lang tur i de dage og med de køretøjer og de bildæk, der snart var udslidt.

Kommet vel til Fjerritslev by, som skulle passeres, og som også var spækket med tyske tropper, lød der pludselig et brag, og Kajus måtte i hast standse midt i byen med sit køretøj. Et af hjulene var punkteret. Meget uheldigt! - Kajus søgte ind mod fortovet, sprang ud af bilen og gav sig til at undersøge skaden. I virkeligheden undersøgte han stedets omgivelser for at snige sig uset fra bilen til fods, om det blev nødvendigt. Tyske soldater omringede snart bilen og forhørte sig om transporten. Kajus satte sit frække og provokerende ansigt op og var meget forurettet. Han måtte straks have hjulet lappet. – Han bad dem gå til side, så han kunne få udført sit arbejde, og så gik han i gang med at skifte hjul, som havde han ikke andet for. Efterhånden tabte tyskerne interessen og gik, og inden der var gået mange minutter, var bilen atter klar til at køre videre mod Thisted.

Kapitulationen

"I dette øjeblik meddeles det, at Montgomery har oplyst, at de tyske styrker i Holland, Nordvest-tyskland – og i Danmark har overgivet sig!"

Feltmarskal Montgomery

Pludselig oprandt den 4. maj 1945 med frihedsbudskabet fra London om aftenen. "I dette øjeblik meddeles det, at Montgomery har oplyst, at de tyske styrker i Holland, Nordvesttyskland – og i Danmark har overgivet sig!" Vi jublede af glæde. Jeg stod midt i en gård i Torslev og behandlede en belgierhingst, der havde pådraget sig en infektion. Da modtog vi radiomeddelelsen, og jeg ønskede ejeren af hingsten alt vel, sprang i bilen og fór hjem. Her ventede min kone og vore børn – ellevilde af glæde, og vi fik en flaske på bordet, en flaske vi havde gemt på længe. En vidunderlig dag! Næsten den vidunderligste, jeg alle tider har oplevet.

Ude i byen sang og spillede man allerede af glæde, men vi fra gruppen samledes efter stående ordrer hos vor læge, som viste sig at være leder af modstandsbevægelsen i byen. Nu blev vi også klar over, at der i området var endnu to grupper foruden vores, men ingen fra nogen gruppe kendte noget som helst til de andre – som modstandsfolk. – Så skjult havde vi altså formået at arbejde.

5. maj

Da hele vor by og vort sogn forenede sig i fest og glæde over kapitulationen og befrielsen, og Kirkegade om søndagen var fyldt med jublende glade medborgere på vej under vajende Dannebrog mod de tre kirker til takke- og festgudstjeneste, havde intet været vor gruppe mere kært, end at vi alle kunne have sluttet os til vore bysbørn, men vi havde endnu vort arbejde at udrette.

Dejligt vejr

Meteorologisk institut kunne på befrielsesaftenen udsende sin første vejrmelding i fem år – vejret havde efter tysk krav været holdt hemmeligt siden 9. april 1940.

Vejrmeldingen 4. maj lød: Svag til frisk sydlig efterhånden mod øst drejende vind med omkring normal varme og ingen eller ringe nedbør.

Erling M. Knudsen fortæller om oldefar:

”Efter kapitulationen oprettedes kommandostation i dr. Lundings hjem, som var fyldt med telefonerende, vågne og sovende frihedskæmpere. Blandt de sidstnævnte var dyrlæge Andersen på en seng i et værelse; i naboværelset lå et par frihedskæmpere og famlede med en ”brenn-gun” (maskingevær). Pludselig gik et skud af, projektilet hvislede under dyrlægens seng, og inden det borede sig ind i væggen, perforerede det dyrlægens taske og klippede nok så nydeligt spidsen af to store cigarer, som dyrlægen havde haft stort besvær med at få fat i!”

Vore to private biler blev gjort klar, og vore våben var hos os, da vi kl. 8 næste morgen næsten i søvne mødtes i vort hovedkvarter. Vi fik nu at vide, at min gruppe var udtaget som ”Interneringsgruppe”. Det ville sige, at vi skulle rundt i Han Herred området og afhente personer, som i krigsårene havde vist et utilladeligt og fædrelandsskadeligt samarbejde med den tyske hær. Det viste sig at være ikke så få navne, modstandsbevægelsen havde på listen - navne, som var indsamlet over hele landet. Der fandtes jo intet politi længere. I to døgn kørte vi - hele 2. gruppe - alle pistolbevæbnede, da man stadig kunne støde på bevæbnede og delvis vildfarne tyske soldater. Vore arrestanter anbragte vi i arresten i Fjerritslev og Aalborg (Kong Hans gaden). Værnemagere, tyskerhåndlangere og sympatisører samlede vi også i Skovsgaard, hvor hotellet for nogle dage var forandret til arrest. Det var et meget ubehageligt job, der lagde en skygge over befrielsesglæden, men arbejdet skulle gøres, og det blev det. Mange blev taget og senere løsladt, fordi man eftergav dem deres småforseelser og fristelser, men ikke så få måtte udstå deres straf.

Nat på Øland

Det kunne ikke undgås, at vi fik et sikkert indtryk af mange menneskers indstilling til tyskerne gennem de fem år, krigen varede. Det var i øvrigt også nødvendigt, for at vi kunne udføre vort skjulte arbejde. Vi måtte vide, hvor vi havde vore venner, og hvem vi måtte betragte som fjender eller mistænkelige i forbindelse med modstandskampen. Alligevel kom det bag på os, at så mange, som det viste sig nødvendigt, måtte indbringes til afhøring lige efter kapitulationen.

I den forbindelse mindes jeg en nat på Øland, en dejlig lun forårsnat, jeg blev kaldt til en hoppe, der ikke kunne føde sit føl. Jeg kørte straks til gården, den lå på en odde ud mod fjorden. Hoppen lå på det bløde græstæppe ude på en høj eng. Vi kørte lige ud til stedet og gik i gang med en vanskelig fødsel, som alligevel forløb godt, trods de primitive omgivelser midt om natten. Pludselig suste en flyver med stærk fart lavt over vore hoveder, og jeg tænkte mit, men sagde ikke noget derom til landmanden; jeg vidste allerede på det tidspunkt, at hans sympatier var hos tyskerne, - hvorimod han ikke kendte mine. Det viste sig senere, at han var en af dem, der måtte indbringes til vor midlertidige arrest to dage efter krigens ophør - også af min gruppe.

Der blev fundet en sending nedkastede våben - netop på Øland, måske et par kilometer fra stedet, jeg her har omtalt, sandsynligvis nedkastet ved en fejltagelse. Det lykkedes desværre kun at redde en del af lasten. Sognefogeden anmeldte uheldigvis fundet til tyskerne så tidligt, at de fik deres del.

- og i Tranum

Som nævnt var der i de første dage efter befrielsen optræk til mange opgør med de personer, der var gået i tysk tjeneste, heriblandt de såkaldte stikkere, som havde angivet landsmænd til tyskerne.

2. gruppe blev telefonisk alarmeret en nat, da vi opholdt os samlede i vort midlertidige hovedkvarter med meldingen, at en navngiven ung mand, som vi før havde hørt omtale, var gået i tjeneste i et tysk korps, og som var mistænkt for angiveri - skulle være taget fra den tyske tjeneste i Hjørring til sit hjem, hvor han skjulte sig. Han skulle arresteres og bringes til afhøring i Aalborg allerede samme nat. Der blev endvidere meddelt, at han muligvis var bevæbnet og måske ville sætte sig til modværg. Vi startede omgående bilerne og nærmede os med slukkede lygter gården, hvor hans forældre boede.

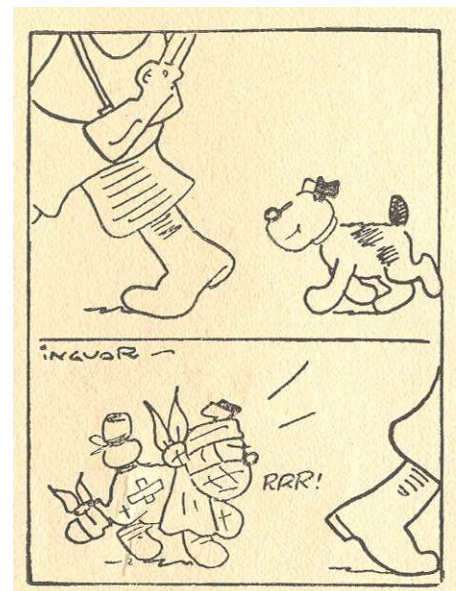
Vi omringede gården og bankede på døren. De forskrækkede forældre åbnede og fortalte, at de ikke havde set noget til deres søn efter kapitulationen. Vi måtte løseligt undersøge huset, men var i øvrigt ikke i tvivl om, at de talte sandt; - vi vidste, hvor svær deres stilling måtte være. De lovede at underrette os, når deres søn dukkede op, og vi kørte hjem i bedrøvet stemning.

Han meldte sig senere, og mistanken om stikkeri var - Gud ske lov - ubegrundet, hvorimod han ikke kunne fragå, at han var i tysk tjeneste.

Jeg håber, I med disse glimt har fået forståelse for modstandsbevægelsens arbejde. Den opstod ud fra den enkeltes overbevisning om, at han eller hun på eget ansvar måtte kæmpe imod den tyske fjendes forsøg på at erobre blandt andre lande Danmark, ja hele Europa, Rusland indbefattet og måske endnu videre - og forsøge i det små at skade denne fjendes fremrykning mest muligt. For at få størst mulig kraft hertil samledes vi i grupper, som blev så godt organiserede, at modstandsbevægelsen for en kort tid kunne træde i stedet for hær og politi, som fjenden jo havde tilintetgjort.

Opretholdelsen af ro og orden ved fjendens overgivelse kunne varetages af modstandsbevægelsen indtil lovlige tilstande var oprettet.”

Her slutter oldefars beretning. Der var en del tomme sider tilbage i stilehæftet, så jeg fik lyst til at fortælle dig mere om besættelsestiden, derfor fortsætter jeg, hvor oldefar slap.

Tjavs 1945

Danske Borgere!

Straks efter Danmarks Befrielse har det været nødvendigt for Opretholdelse af Ro og Sikkerhed i Landet, at der overalt er foretaget forskellige Anholdelser.

Den danske Befolkning maa gøre sig klart, at disse Arrestationer er foretaget af Landets lovlige Myndigheder og efter en i Forvejen nøje gennemarbejdet Plan, som er revideret og godkendt af Frihedsbevægelsens Ledelse.

Da det egentlige danske Politi under disse Omstændigheder ikke har kunnet magte den foreliggende store og betydningsfulde Opgave er det suppleret med betydelige Styrker af den danske Modstandsbevægelse, som er den danske Regerings lovlige Soldater og i alle Forhold udelukkende handler efter højeste Ordre.

Man gør opmærksom paa, at de interneredes Forhold snarest muligt vil blive prøvet for danske Domstole.

Brovst, den 8. Maj 1945.

Danmarks Frihedsraads Lokalkomité:

C. Frederiksen,
Politibetjent.

N. Chr. Lunding,
Læge.

B. Nielsen,
Bankassistent.

Th. V. Kragh,
Sognepræst.

L. Christensen,
Overlæge.

Ovenstaaende tiltrædes af:

Viggers Jensen,
Sognepræst.

M. P. Pedersen,
Lærer.

J. Bentsen,
Sparekassedirektor.

A. Christensen,
Stationsforstander.

C. Knudsen,
Lærer.

C. Mortensen,
Brygger.

Thv. Holm,
Fagforeningsmd.

A. Julsgaard,
Læge.

K. A. Andreasen,
Lærer.

Winther Larsen,
Dyrlæge.

C. Hartington,
Læge.

S. Kanstrup,
Hotelejer.

E. Knudsen,
Læge.

T. Andersen,
Dyrlæge.

J. Mortensen Jensen,
Portør.

P. Larsen,
Landpostbud.

D. Berthelin,
Sognepræst.

N. Birkemose,
Vognmand.

O. Hvas,
Sognepræst.

Aa. Richter,
Dyrlæge.

E. A. Jensen,
Lærer.

BRØST BROTTERSEN
KØBENHAVN

Opslaget her viser, hvordan borgerne blev orienteret i dagene efter befrielsen.

Da freden kom

”Den store spænding, der de sidste dage har hvilet over land og by, udløstes fredag aften, da frihedsbudskabet kom. Få minutter efter var gader i Brovst som andre steder fyldt med jublende og glade mennesker. Mange steder gik flaget til tops, og glæden havde ingen grænser.

Lørdag morgen kl. 8 var byen flagsmykket i en grad, der ikke tidligere er set, og befolkningen havde travlt med at gøre indkøb, da alle forretninger lukkede kl. 9. På skolen holdtes en smuk højtidelighed for børnene, der straks sendtes hjem. Lignende højtideligheder holdtes også på de andre skoler på egnen. Festklædte mennesker færdedes i store skarer på gader og veje trods den truende regn, som ikke kunne kue humøret. Hvor man kom, hørtes radioapparater drøne programmet fra Kalundborg – København. Det var vidunderligt at høre den første frie presseudsendelse med de gamle speakere, hvis stemme alle danskere er kommet til at holde af i de år, der gået. Om aftenen var næsten alle vinduer, butiksvinduer og private, oplyste med et utal af levende lys for at fejre mørklægningens ophævelse på den smukkeste måde.

Søndagen oprandt i strålende solskin, som forhøjede stemningen yderligere. Alle byens børn og voksne havde flag i knaphullerne eller i frakkerne, og der var en trafik, som i en storby. Alle butiksvinduer var prydet med festlige arrangementer med røde og hvide farve, blomster og billeder af kongeparret.

Et hornorkester tog opstilling ved mejeriet i Brovst. Mange hundrede mennesker hørte det udmærkede orkester spille nationale melodier, og den smukke stemning, der herskede, vil ingen glemme.”

Lederen fra Øster Hanherred Folkeblad 10. maj 1945

Maren Ejnarsen, Kirkegade, kom ud på gaden med det amerikanske flag på befrielsesdagen. Som den eneste kunne hun den dag vise sin glæde over freden med hele to flag. Hun blev kaldt Amerika – Maren. Havde hun i sine unge dage været i Amerika? Jeg ved det ikke.

Fra befrielsesdagene i Brovst

Jernbanegade den 5. maj 1945

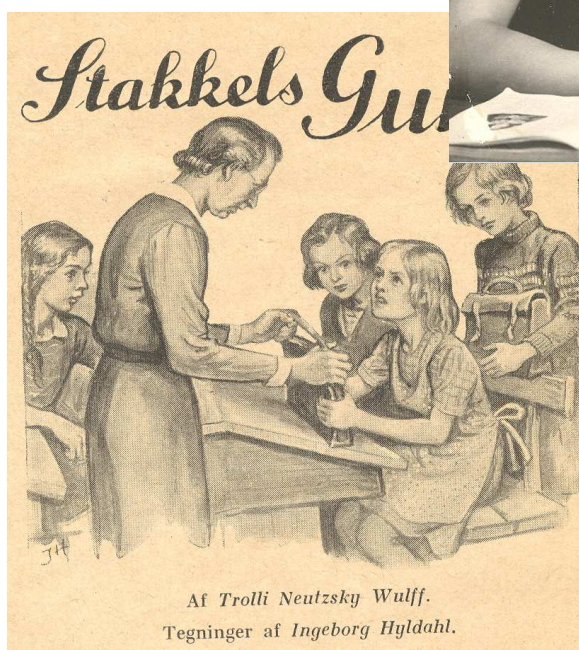

*Engelske tropper holder
deres indtoq i byen 5. maj*

Børn i befrielsesdagene

Da vi var børn, fik vi hvert år til jul dejlige julebøger. Her ser du illustrationer fra mine to bedste fortællinger. Det var måske allerede dengang jeg bestemte, jeg ville være lærerinde. Det er mig i midten nogle år senere, 11-12 år gammel.

2. maj 1945

For nogle år siden kom en flok drenge fra min klasse stormende imod mig, da jeg kom ned i skolegården for at tage den tidlige gårdvagt. Man kunne på lang afstand se, at de havde gjort et stort kup! To af dem slæbte på en gammel kasse, der bar præg af at have stået på loftet i mange år. Indholdet lugtede brændt. Forsigtigt åbnede de kassen og fremviste nu deres dyrebare skat, der havde ligget på loftet i sognets fattiggård i mange år. En gammel ungkarl boede på stedet.

Dagen før var de cyklet forbi gården og havde opdaget, at den gamle havde tændt bål. Han skulle flytte fra stedet og var derfor i gang med den store oprydning. Drengene fik øje på de gamle aviser, lagde mærke til udgivelsesdatoen og flåede et par stykker, der allerede var antændt, ud af bålet. De lå nu øverst i kassen, var sodede og brændte i kanterne. Heldigvis lå resten af aviserne endnu ved siden af den gamle mand. Drengene var nået frem i sidste øjeblik.

De gamle aviser, naturligvis Fyns Tidende, viste sig at være fra dagene op mod krigsafslutningen og tiden derefter. "Det er en gave til dig," sagde de, "fordi du har fortalt os så mange spændende ting fra krigen." Jeg takkede dem så mange gange for den sjældne og smukke gave. Vi tog den med ind i klassen og havde her stof til mange historietimer. Klassen var især optaget af, om Hitler nu virkelig var død – eller var han måske flygtet til Sydamerika i de sidste timer før sammenbruddet. Mange mente, at når det stod i avisen, at han var død, så måtte det være sandt!

Jeg sætter siderne ind her efter din oldefars fortælling for at vise dig, at pludselig kan noget, man troede, kun fandtes i historiebøgerne, dukke op på en mark i Nr. Lyndelse på Fyn.

Fyns Tidende

Nr. 104 ♦ 14 Sider

Lørdag Morgen den 5. Maj 1945

73. Årgang

Tyskerne kapitulerer Danmark er frit

Alle tyske Styrker i Danmark, Nordvest-Tyskland og
Holland har overgivet sig til Montgomerys
21. Armé-Gruppe med Virkning fra i Dag

Kl. 20,35 i Gaar indløb følgende Telegram fra London:

Al tysk Modstand i Nordvest-Tyskland er ophørt. Feltmarskal Montgomery har meddelt General Eisenhower, at alle tyske Styrker i Holland, Nordvesttyskland og Danmark, inklusive de frisiske Øer, havde overgivet sig til 21. Armégruppe med Virkning fra Kl. 8,00 dobbelt britisk Sommerlid. Denne Overgivelse paa Slagmarken omfatter de Styrker, der nu staar overfor 21. Armégruppe paa den nordvestlige Flanke.

Det ny Ministeriums Sammensætning

København, Fredag (RB.).

Efter Forlydende vil Ministerlisten faa følgende sammensætning:

Buhl, Statsminister.
Hedboft-Hansen, Social- og Arbejdsminister.
H. C. Hansen, Finansminister.
Carl Petersen, Minister for offentlige Arbejder.
Socialdemokratiet.
Knud Kristensen, Indenrigsminister.
Erik Eriksen, Landbrugsminister.
Venstre.
Ole Bjørn Kraft, Forsvarsminister.
Fibiger, Handelsminister.

Konservative.
A. M. Hansen, Undervisningsminister.
Radikal.
Overretssagfører Busch Jensen, Justitsminister.
Christians Møller, Udenrigsminister.
Kaufmann, uden Portefølje.
Arne Sørensen, Kirkeminister.
Sognevadsfad. Kr. Juhl Christensen, uden Portefølje.

(Vilste 2 Dansk Samling.)

Axel Larsen, uden Portefølje.
Alfred Jensen, uden Portefølje.
Kommunist.
Professor Magnus Fog, uden Portefølje.
Land. mag. Frilde Jacobsen, uden Portefølje.
Studenterringen.

Gaderne ryddet til Englænderne kommer!

Kolding, Fredag (RB.).

I Kolding kortet Vagtvarnet rundt med Højtalervogne og opfordrede Folk til at holde sig inde. En flyvende Oplædning fandtes paa Løbsedler fra Frihedsbevægelsen, hvorpaa det tilføjedes, at Gaderne skulde være ryddede, naar Englænderne kommer. Oplædningen blev efterkommet, saa Gaderne i Aften næsten er næppe betømte.

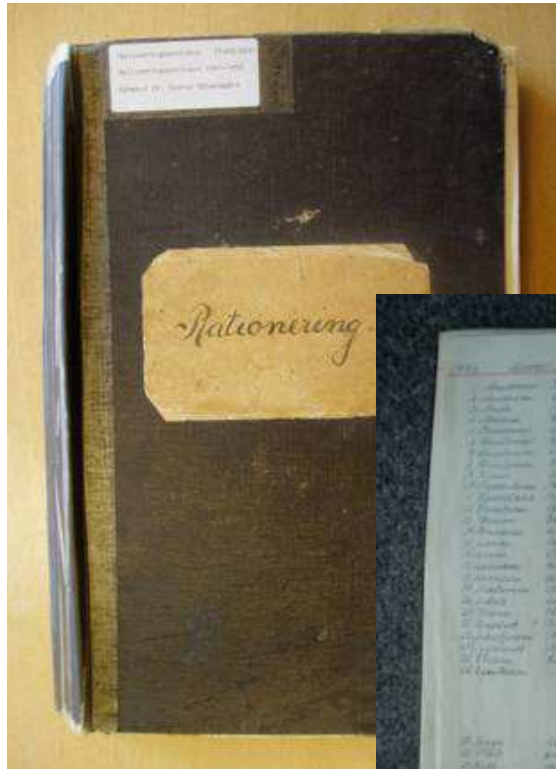
Hold inde!

21. Hærgroupes Hovedkvarter meddeler Fredag:
Ordren "Hold inde" vil sandsynligvis blive udsendt i Aften til alle Hærs Inden for 21. Hærgroupe.

Fra i Dag vajer Dannebrog efter over at fri Danmark.

Den gamle rationeringsbog

22

1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	2100	2101	2102	2103	2104	2105	2106	2107	2108	2109	2110	2111	2112	2113	2114	2115	2116	2117	2118	2119	2120	2121	2122	2123	2124	2125	2126	2127	2128	2129	2130	2131	2132	2133	2134	2135	2136	2137	2138	2139	2140	2141	2142	2143	2144	2145	2146	2147	2148	2149	2150	2151	2152	2153	2154	2155	2156	2157	2158	2159	2160	2161	2162	2163	2164	2165	2166	2167	2168	2169	2170	2171	2172	2173	2174	2175	2176	2177	2178	2179	2180	2181	2182	2183	2184	2185	2186	2187	2188	2189	2190	2191	2192	2193	2194	2195	2196	2197	2198	2199	2200	2201	2202	2203	2204	2205	2206	2207	2208	2209	2210	2211	2212	2213	2214	2215	2216	2217	2218	2219	2220	2221	2222	2223	2224	2225	2226	2227	2228	2229	2230	2231	2232	2233	2234	2235	2236	2237	2238	2239	2240	2241	2242	2243	2244	2245	2246	2247	2248	2249	2250	2251	2252	2253	2254	2255	2256	2257	2258	2259	2260	2261	2262	2263	2264	2265	2266	2267	2268	2269	2270	2271	2272	2273	2274	2275	2276	2277	2278	2279	2280	2281	2282	2283	2284	2285	2286	2287	2288	2289	2290	2291	2292	2293	2294	2295	2296	2297	2298	2299	2300	2301	2302	2303	2304	2305	2306	2307	2308	2309	2310	2311	2312	2313	2314	2315	2316	2317	2318	2319	2320	2321	2322	2323	2324	2325	2326	2327	2328	2329	2330	2331	2332	2333	2334	2335	2336	2337	2338	2339	2340	2341	2342	2343	2344	2345	2346	2347	2348	2349	2350	2351	2352	2353	2354	2355	2356	2357	2358	2359	2360	2361	2362	2363	2364	2365	2366	2367	2368	2369	2370	2371	2372	2373	2374	2375	2376	2377	2378	2379	2380	2381	2382	2383	2384	2385	2386	2387	2388	2389	2390	2391	2392	2393	2394	2395	2396	2397	2398	2399	2400	2401	2402	2403	2404	2405	2406	2407	2408	2409	2410	2411	2412	2413	2414	2415	2416	2417	2418	2419	2420	2421	2422	2423	2424	2425	2426	2427	2428	2429	2430	2431	2432	2433	2434	2435	2436	2437	2438	2439	2440	2441	2442	2443	2444	2445	2446	2447	2448	2449	2450	2451	2452	2453	2454	2455	2456	2457	2458	2459	2460	2461	2462	2463	2464	2465	2466	2467	2468	2469	2470	2471	2472	2473	2474	2475	2476	2477	2478	2479	2480	2481	2482	2483	2484	2485	2486	2487	2488	2489	2490	2491	2492	2493	2494	2495	2496	2497	2498	2499	2500	2501	2502	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509	2510	2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	2568	2569	2570	2571	2572	2573	2574	2575	2576	2577	2578	2579	2580	2581	2582	2583	2584	2585	2586	2587	2588	2589	2590	2591	2592	2593	2594	2595	2596	2597	2598	2599	2600	2601	2602	2603	2604	2605	2606	2607	2608	2609	2610	2611	2612	2613	2614	2615	2616	2617	2618	2619	2620	2621	2622	2623	2624	2625	2626	2627	2628	2629	2630	2631	2632	2633	2634	2635	2636	2637	2638	2639	2640	2641	2642	2643	2644	2645	2646	2647	2648	2649	2650	2651	2652	2653	2654	2655	2656	2657	2658	2659	2660	2661	2662	2663	2664	2665	2666	2667	2668	2669	2670	2671	2672	2673	2674	2675	2676	2677	2678	2679	2680	2681	2682	2683	2684	2685	2686	2687	2688	2689	2690	2691	2692	2693	2694	2695	2696	2697	2698	2699	2700	2701	2702	2703	2704	2705	2706	2707	2708	2709	2710	2711	2712	2713	2714	2715	2716	2717	2718	2719	2720	2721	2722	2723	2724	2725	2726	2727	2728	2729	2730	2731	2732	2733	2734	2735	2736	2737	2738	2739	2740	2741	2742	2743	2744	2745	2746	2747	2748	2749	2750	2751	2752	2753	2754	2755	2756	2757	2758	2759	2760	2761	2762	2763	2764	2765	2766	2767	2768	2769	2770	2771	2772	2773	2774	2775	2776	2777	2778	2779	2780	2781	2782	2783	2784	2785	2786	2787	2788	2789	2790	2791	2792	2793	2794	2795	2796	2797	2798	2799	2800	2801	2802	2803	2804	2805	2806	2807	2808	2809	2810	2811	2812	2813	2814	2815	2816	2817	2818	2819	2820	2821	2822	2823	2824	2825	2826	2827	2828	2829	2830	2831	2832	2833	2834	2835	2836	2837	2838	2839	2840	2841	2842	2843	2844	2845	2846	2847	2848	2849	2850	2851	2852	2853	2854	2855	2856	2857	2858	2859	2860	2861	2862	2863	2864	2865	2866	2867	2868	2869	2870	2871	2872	2873	2874	2875	2876	2877	2878	2879	2880	2881	2882	2883	2884	2885	2886	2887	2888	2889	2890	2891	2892	2893	2894	2895	2896	2897	2898	2899	2900	2901	2902	2903	2904	2905	2906	2907	2908	2909	2910	2911	2912	2913	2914	2915	2916	2917	2918	2919	2920	2921	2922	2923	2924	2925	2926	2927	2928	2929	2930	2931	2932	2933	2934	2935	2936	2937	2938	2939	2940	2941	2942	2943	2944	2945	2946	2947	2948	2949	2950	2951	2952	2953	2954	2955	2956	2957	2958	2959	2960	2961	2962	2963	2964	2965	2966	2967	2968	2969	2970	2971	2972	2973	2974	2975	2976	2977	2978	2979	2980	2981	2982	2983	2984	2985	2986	2987	2988	2989	2990	2991	2992	2993	2994	2995	2996	2997	2998	2999	3000
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	2100	2101	2102	2103	2104	2105	2106	2107	2108	2109	2110	2111	2112	2113	2114	2115	2116	2117	2118	2119	2120	2121	2122	2123	2124	2125	2126	2127	2128	2129	2130	2131	2132	2133	2134	2135	2136	2137	2138	2139	2140	2141	2142	2143	2144	2145	2146	2147	2148	2149	2150	2151	2152	2153	2154	2155	2156	2157	2158	2159	2160	2161	2162	2163	2164	2165	2166	2167	2168	2169	2170	2171	2172	2173	2174	2175	2176	2177	2178	2179	2180	2181	2182	2183	2184	2185	2186	2187	2188	2189	2190	2191	2192	2193	2194	2195	2196	2197	2198	2199	2200	2201	2202	2203	2204	2205	2206
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

1945	Navn.	bigaue	brutta	bigaue
1. Andersen	Dyrslæge	20/1 10.	10. 10.	8 x 10.
2. Andersen	Kronema	29/1 0.	10. 10.	2 x 10.
3. Boek	Trille	20-1 0.	20 "	2 x 10.
4. Andersen	Trille	20-1 10.	10 "	3 x 10.
5. Christensen	Trille	20-1. 10.	10 "	4 x 10.
6. Christensen	Trille	20-1. 0.	10 "	4 x 10.
7. Christensen	Trille	20-1. 0.	10 "	5 x 10.

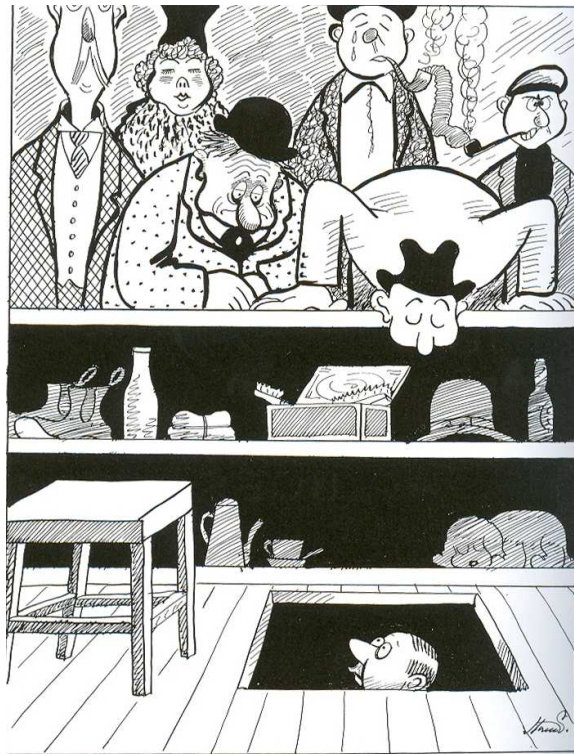
Tobaksrationering

Under krigen var der stor mangel på alting, så man var nødt til at forsøge at lave et system, så madvarer og ikke mindst tobaksvarer blev retfærdigt fordelt. Regeringen lod trykke rationeringsmærker. Jeg kørte en dag til Brovst for at besøge stedets lokalarkiv. Her stødte jeg på købmand Ebbensgaards protokol fra krigens tid. Jeres oldefar var en stor elsker af tobak og en af fru Ebbensgaards faste kunder.

Fru Ebbensgaard fortæller:

”Det var ikke altid lige let at være købmand under krigen, da mange varer helt udgik af produktion. Nye varer kom i stedet; surrogatvarer - som kunne være lige så gode, som de varer, de skulle erstatte.

Men besværligt blev det, da det efterhånden væltede ind med rationeringsmærker og tobaksmærker. Det, der var vanskeligst, var nok kaffemærker (½ kilo kaffe var jo næsten en sølvbryllupsgave!), sukkermærker og tobaksmærker. Mange rygere indleverede deres tobakskort til os. Vi lavede så en liste over disse kunder. Den blev ophængt og fastgjort på den udvendige side af tobaksskabet. Her kunne den enkelte kunde selv følge med i, hvordan chancerne for køb af tobak var. Vort system fungerede helt godt, og vi havde næsten aldrig vrøvl.”

– Er Tobaksrationen skåret ned igen?
– Ja – nu er den helt her nede!

At det ikke var kedeligt at opholde sig i byens bedste købmandsforretning, forstår man, når man hører fru Ebbensgaard fortælle videre:

”Om fredagen havde vi altid oprydning og ekstra rengøring overalt i forretningslokalerne. Yngstemanden var direktør for denne afdeling. Han havde en bestemt uniform, han iførte sig – en rædselsfuld snavset forhenværende hvid kittel, på hovedet en tilklippet 4 kg pose, som kunne spare de flotte krøller for støv. Han måtte naturligvis ikke ekspedere i den mundering. Pludselig kom han ind i butikken, hvor der var mange kunder. Han stilede lige hen til den nærmeststående – en fornem tysk officer med ”kors og bånd og stjerner” på, og spurgte med sit venligste ansigt: ”Hva’ ska’ du ha’?”. Vi andre fik mere end travlt med vareekspeditionen. Officeren blev kokrød i kammen – der skete ikke mere. Heldigvis for os. Dagen var reddet – og vi også.”

Kong Christian X

Kronprins Christian blev født den 26. september 1870. Han blev Danmarks konge i 1912. Under krigen blev han et samlingspunkt for det danske folk. Hver morgen kunne man se ham ride gennem Københavns gader. Hans ro og sikre optræden smittede af på alle. I krigens sidste år blev han efter et styrt på hesten ramt af alvorlig sygdom og måtte derefter føre en tilbagetrukken tilværelse.

Glæden var derfor ekstra stor, da man den 9. maj skulle se den gamle konge igen. Kongehusets gamle, åbne Cadillac V8 var blevet pudset op til køreturen fra Amalienborg til Christiansborg, hvor kongen skulle åbne rigsdagen. En stor folkeskare havde taget opstilling på ruten, og jubelen ville ingen ende tage, da kongen endelig kom kørende eskorteret af seks frihedskæmpere – i kedeldragt, sweatere og vindjakker!

Wenn wir heim marschieren

Tyskland havde tabt krigen, og nu skulle de tyske soldater atter vende hjem til deres sønderbombede land. Her måtte de for sidste gang vise orden og disciplin. Det var meget vigtigt for general Lindemann, derfor understregede han i sin marchordre til de tyske tropper i Danmark:

”Det er af største betydning, at vi viser, at den tyske værnemagt forlader landet velordnet – og uden at være slået.”

Soldaterne levede stort set op til generalens forventninger – og dog.

C. J. Bech så dem den 10. maj på vej gennem Sønderjylland:

”Hovedvejen var i dag fyldt af endeløse skarer af hjemdragende tyske tropper under og uden kommando. Der var også ungarske tropper i brune uniformer og russere.

En sand folkevandring!

Nogle soldater holdt rast, inden de fortsatte ad den støvede landevej. De bivuakerede på markerne, lå og sov i grøfterne og skovene.

Nogle var ved at segne under byrder af bagage, andre trak gummiløse cykler, barne- og legevogne med kufferter og pakker.

Nogle havde taget støvler og strømper af, mange støttede sig til stokke og kæppe. Der kom tanks og hestekøretøjer efter hinanden.

Et sted kunne man se to højtstående officerer trække en kærre, som andre skubbede bag på.

Nu og da en afdeling svedige, barhovedede soldater, der havde knappet halslinningen op.

Så fulgte kolonner af syngende, friske yngre tropper med officerer foran.

Og de sang: Wenn wir heim marschieren...

Hvor ofte havde man ikke hørt denne sang gennem gaderne herhjemme.

Nu først fik den mening for os.”

Glimt fra mine første barneår under besættelsen

Jeg er født den 24. juni 1939, året før anden verdenskrig brød ud - og var kun en lille pige under besættelsen. Der var mange ting, jeg slet ikke forstod eller fattede. De voksne talte på den tid ikke med børn om forhold, der lå uden for barneverdenen. De ville nok - i bedste mening - skåne børnene for livets grusomheder, som hørte til dagens orden på den tid, og meget måtte jo heller ikke røbes i krigstid; derfor måtte man som barn af den tid gå og spekulere og gætte sig til mange ting. Det kunne godt gøre én ret så fortvivlet. Hvis man forsøgte at spørge om det, man ved et uheld eller tilfælde havde hørt og ikke forstod, men brugte mange tanker på, var svaret ofte: "Det skal du ikke tænke på." - Så var man lige vidt, for man vidste jo, at det ikke kunne nytte at spørge igen. De voksne ville mene, at man var for nysgerrig eller måske næsvis. Det kan være svært for dig at forstå med den barndom, du har haft, men dengang fik børn en mere streng opdragelse. Det var ud fra princippet: "Børn skal ses, men ikke høres." En af de kendteste børnebøger fra min barndom var "Spørgejörgen". Du kender den nok; den handler om en lille dreng, der spørger om alt mellem himmel og jord. Sidste vers begynder således:

*Men en dag blev det hans far for meget,
Jörgen fik smæk,
og Jörgen blev lagt i seng..."*

Sådan var vores far ikke!

Vi ville altid meget gerne køre med ham ud i dyrlægepraksis. Han tog os gerne med, så kunne vi undervejs få snakket om mange ting. Jeg husker, at jeg syntes, at min far var den klogeste mand i hele verden. Måske var det fordi, han kunne svare på alting, men ind imellem kunne han også sige: "Det har jeg selv tit tænkt på, men jeg kender ikke svaret," så vidste man, at her kunne man roligt spørge om det, man gik og spekulerede på, for her fandtes ikke dumme spørgsmål som i bogen derhjemme.

Når vi nåede frem til gården, hvorfra der var sendt bud, ville vi gerne hjælpe med at bære tasken med instrumenter til dyrene, gå på opdagelse i stalden, betragte det syge dyr og se, hvad far ville gøre for at få det gjort rask igen, måske lege med børnene på gården - og allerbedst - få en lille godbid af konen på gården. Jeg kunne på sådan en tur pludselig blive frygtelig bange, når vi blev standset af en tysk vejpatrulje. Vagterne råbte os an, og med våbnene rettet imod os, lød det: "Ausweis zeigen." Far talte flot tysk, så han blev ikke urolig, selv om tyskerne mente, de var nødt til at se nærmere på bilens indhold. Man mærkede på min ellers altid så venlige far, at nu blev han meget streng og afvisende. På det tidspunkt kendte jeg ikke ordet foragt, men det var nok det, hele hans fremtoning viste. Jeg vil tro, at tyskerne så med respekt på ham. Også han var i uniform, skræddersyet dyrlægeuniform: grønne ridebukser, dertil grøn jakke, kakifarvet skjorte, slips, der passede til og sorte nypudsede ridestøvler.

I vores by var der mange tyskere. Vi lå ikke så langt fra Jammerbugten, og tyskerne frygtede, at englænderne ville gå i land her og prøve på at slå dem på flugt. Vi havde fra ganske små af lært, at vi ikke måtte tale med tyske soldater eller interessere os for noget som helst, de foretog sig. En fast regel var, at vi skulle se lige ud og lade som om, de ikke eksisterede.

Som børn legede vi naturligvis også krig. Man kan godt sige, at det var drengenes yndlingsleg. De ville selvfølgelig gerne have pigerne med, så det kunne blive mere virkeligt. Vi skulle være sygeplejersker eller DKB'er (Danske Kvinders Beredskab – oprettet under krigen), som skulle tage sig af de sårede og faldne i krigen. Det var ikke altid vi havde lyst til at være med, hvis vi var godt i gang med vore egne lege, fordi vi vidste, at det ville tage evigheder, før krigen kunne begynde. Først skulle drengene finde ud af, hvem der skulle være tysker – alle ville være englændere! Det

skændtes de om i lang tid, indtil det en dag blev vedtaget, at man skulle skiftes til at være englænder, dvs. den ene dag englænder den næste dag tysker – så kunne legen begynde.

Når tyskerne med fuld musik marcherede ned ad Kirkegade, måtte man ikke stå og hoppe i takt til musikken - og da slet ikke marchere videre efter soldaterne. Det var strengt forbudt! At det især var svært for mig, ved jeg, for den dag i dag kan jeg ikke lade være at slå følge med Den kongelige Livgarde, når den trækker op ved Rosenborg og marcherer ned ad Købmagergade. Jeg *må* gå med dem til Amalienborg.

Min storebror, Per, der var 1½ år ældre end jeg, nød at stå inden for havelågen sammen med de store drenge og iagttage sceneriet. De håbede på, at orkesteret ville gøre holdt ud for vores hus. Skete det, var de parate. Når officeren skulle have sat kolonnen i bevægelse igen, råbte han: "March!" Så lød det fra drengekorset: "April, maj, juni juli...". Væk var drengene, og mit hjerte stod helt stille, for nu vidste jeg, at de nok blev skudt.

Tysk orkester musicerer – gaden er tom!

En dag, da jeg gik gennem byens park eller Anlægget, som vi kaldte det, kom jeg til at overtræde regelen om ikke at lægge mærke til tyskerne. Jeg gik i mine egne tanker, men fik så pludselig øje på en ældre soldat, der sad på en bænk og spiste et franskbrød. Jeg slog en stor bue uden om bænken og så lige ud, som jeg havde lært. Han forsøgte at kalde mig til sig med mange venlige tyske ord, idet han holdt et foto frem mod mig. Det var et billede af en lille pige på min alder. Jeg kunne ikke mange tyske ord, men forstod, det måtte være hans lille Tochter. Jeg løb, alt hvad jeg kunne for at komme hjem så hurtigt som muligt, for jeg havde jo ikke set lige ud. Min far var hjemme og så min forskrækkelse. Han tog mig på skødet og fortalte mig, at mange tyskere ikke ønskede denne krig, og at jeg her havde mødt en far, der sad og savnede sin lille pige, da han så mig. "Skulle jeg have standset op og set på billedet, far?" - "Nej, du gjorde det rigtige, men tænk på, hvor vanskeligt han har det. Der var mange bombefly over Tyskland i nat, så han ved ikke engang, om hans lille pige lever." Da forstod jeg, hvor svært det er at være i krig; det er måske derfor, jeg aldrig glemmer soldatens bedrøvede ansigt og udstrakte hånd.

Du vil nok spørge, om jeg var bange under krigen. Ja, det var jeg vist hele tiden. Jeg troede, det skulle være sådan, for jeg havde jo aldrig prøvet en verden uden krig. Så når de voksne talte om, hvor dejligt det ville blive, når krigen holdt op, troede jeg ikke på dem, for hvordan kunne de nogensinde blive gode venner med tyskerne igen.

En begivenhed står prentet i min bevidsthed. I din oldefars erindringsglimt fortæller han om mordet på dyrlæge Møller og hans assistent. Jeg husker tydeligt, hvor chokerede mine forældre var over dagens frygtelige budskab. Også min far blev ofte kaldt ud om natten til syge dyr, det var jo en del af arbejdet. Den nærliggende tanke var, at det lige så godt kunne have været ham, dette var sket for. Clearingmord ramte netop de uskyldige.

Mor og far var taget af sted mod Aalborg for at være med til at modtage dyrlæge Møllers kiste, og vi var alene hjemme med den unge pige. Det var blevet aften, vi havde spist og var kommet i nattøj. Nu sad vi og hørte en godnathistorie før sengetid. Pludselig lød der et frygteligt brag, det gentog sig og vore ruder klirrede på en måde, vi aldrig havde oplevet før. Det blev ved. Vi vidste, vi skulle søge i beskyttelsesrum, hvis der faldt bomber. Vi havde et i haven, men først skulle der komme et budskab derom, havde vi lært. Og nu sad vi her uden far og mor. Den unge pige søgte at berolige os. Hun fortalte, at bomberne sikkert faldt over Aalborg. De var så kraftige, at vores ruder næsten gik med. Jeg blev grebet af en stor angst. Aalborg, det var jo netop der, vores forældre skulle hen. I min fortvivlelse tænkte jeg, at nu var det værste sket: vi havde mistet vores far og mor, og jeg var utrøstelig. Pludselig gik døren op, og ind trådte først far så mor. Et øjeblik af ubeskrivelig lykke! Billedet har prentet sig ind i min bevidsthed. Jeg ser stuen for mig, sofaen, hvor vi sad, lyset fra lampen og fars og mors skikkelser. De var i live!

At det virkeligt var svært for et barn at orientere sig, viser følgende lille begivenhed:

Min bedste legekammerat hed Bente. Hendes far var læge på Brovst Sygehus, som lå lige ved siden af mit hjem. Gennem et hul i hækken kunne vi besøge hinanden, så vi kunne frit lege sammen uden at spørge de voksne om lov. Dengang holdt de voksne ikke så meget øje med, hvad børnene foretog sig. Vi kendte ikke til vuggestue, børnehave og fritidshjem. Vore mødre var hjemme, de store børn skulle se efter de små, og hvis vi ikke lavede gale streger, så blev der ikke lagt mærke til os. Det betød jo også, at vi havde mange hemmeligheder, som de voksne helst ikke skulle høre om, for så vidste vi godt, at de farlige og spændende lege ville blive forbudt. En stor frihed – men under ansvar.

Bente og jeg havde i lang tid leget så godt sammen - en leg, hvor alle vore dukker var involveret - kun afbrudt af små søstres indblanding, spisetider og nattesøvn. Familien boede i en lægelejlighed på sygehusets grund. En formiddag, da jeg kom til hendes dør, var den låst, og døren blev ikke åbnet trods min banken. Det forstod jeg ikke, og jeg løb hjem og fortalte min mor det. Da far kom hjem til formiddagsmåltidet, kunne han fortælle, at aftenen før var tyskerne kommet for at hente overlægen og Bentes far, de var begge modstandsmænd. Det var lykkedes dem at slippe væk. Bentes far løb ud på altanen, da Gestapo hamrede på døren. Derfra var han flygtet ud over sygehustagene og var nu gået under jorden. Hvordan kunne man bo under jorden i lang tid? tænkte jeg. ”Men hvad så med Bente og hendes mor og lillesøster?” – ”Det ved vi ikke.” - Jeg så dem aldrig mere.

Jeg vil slutte min del af beretningen, ved at fortælle om en begivenhed, der fandt sted for et par år siden. Den viser, at historie er *din* historie, din families historie, dit lands historie og andre landes historie.

I sommeren 2003 fik vi besøg af Ismay og Ben fra Scotland. I 1957-58 var jeg au-pair pige hos dem i Edinburgh. Jeg skulle tage mig af deres to små piger, Hilary og Jennifer, og udføre lettere husarbejde samtidig med, at jeg gik til engelskundervisning. Det var en usædvanlig dejlig familie, som senere blev vores families gode venner. Vi havde planlagt forskellige udflugter her på Fyn, da øen var ukendt for dem. Ismay elsker romantiske kærlighedshistorier, derfor måtte vi naturligvis

besøge Landet kirke, hvor man kan se gravstedet over Elvira Madigan og den svenske løjtnant, Sixten Sparre. Ismay og jeg fandt gravstedet, og jeg fortalte hende om det tragiske kærlighedsdrama, der havde fundet sted her for mange år siden. Ben stod et øjeblik ved graven, men gik så videre ned ad gangen. På afstand havde han lagt mærke til dele af en flypropel, der var anbragt på et gravsted nær kirkediget. Her lå to unge Royal Air Forceflyvere, hvis flyvemaskine var faldet ned tæt på skolen. Han stod dybt bevæget og iagttog inskriptionerne.

Da han endelig løsrev sig, gik vi mod kirken, og i våbenhuset fik Ben øje på den smukke messingplade – nypudset og skinnende blank – med de unge, engelske officerers navne. Følelserne tog overhånd, og Ismay lagde armen om Ben for at støtte ham. Vi forlod kirken uden mange ord.

Senere fortalte Ben os om grunden til hans voldsomme sindsbevægelse. For det første var han fuldstændig betaget af, at danskerne så mange år efter begivenheden – 60 år i år – passede de unge mænds gravsted så smukt. Dernæst var minderne fra hans egen barndom pludselig dukket op, da han stod ved graven.

I krigens første år, da tyskernes bombardement af de engelske byer tog til i, valgte Bens forældre, at sende Ben og hans søskende til familie i Canada. Da de største farer var ovre, kunne han vende hjem igen. Han var i mellemtiden blevet 16-17 år. Han sejlede med det tredje skib fra Canada, fyldt med evakuerede børn, tilbage til England. De to første skibe blev torpederet, alle ombord blev dræbt. Hans skib var det første, der nåede Englands kyst med børnene i god behold. Kort tid efter hans hjemkomst blev han indkaldt til hæren. Hans far syntes, at nu havde han været udsat for nok krigsfarer, så han satte sig ned og skrev et brev til krigsministeriet. Han bad dem udsætte indkaldelsen, så Ben kunne komme i gang med sin engelske skoleundervisning, for England ville efter krigen få brug for dygtige unge mænd, når landet skulle genrejses. Sådan gik det til, at Ben ikke kom i engelsk krigstjeneste. Alle disse minder var pludselig dukket op, og nu stod han der og følte en dyb taknemmelighed mod alle de unge mennesker, der gav deres liv for hans liv og var med til at gøre verden til et fredeligt sted at leve for os alle sammen.

Det blev for os en meget lærerig dag, og jeg forstod min fars store beundring for de to nationer, England og USA, der med deres kæmpeindsats sluttende anden verdenskrig.

På Landet kirkegård

Gravstedet, som Ben blev så bevæget over at se.

Du kender allerede lidt til Landet kirke. På alle 50 kr. - sedlerne ser du et fantasivæsen, en hestekrop med et menneskehoved. Kentauren finder du på indgangs-portalen.

I februar 2005 blev det kirketårnets tur til at være på Nationalbankens serie med kendte tårne på 20 kronestykkerne.

Her ser du dyrlægen på arbejde. Billedet er taget i 1960, oldefar er 50 år. Den fine dyrlægeuniform fra min barndom er nu skiftet ud med en mere praktisk påklædning. Gummistøvlerne har afløst de flotte, sorte ridestøvler, og den hvide kittel er skiftet ud med en grøn af slagsen, da det viste sig, at dyr - ligesom mennesker - er bange for hvide kitler. Oldefar var en meget dygtig dyrlæge. Jeg tror hans speciale var heste. Her er han i gang med at behandle et føl.

Jeg slutter denne lille bog med et hverdagsbillede af oldefar midt i sit arbejde, 15 år efter krigen – med et håb om, at du aldrig skal opleve en krig, men at du vil være med til at opbygge en verden, hvor mennesker kan leve side om side og omgås hinanden uden trusler og overgreb.

5. MAJ 1945

Tekst af Mads Nielsen.

Musik af Jacob Sartorph-Mikkelsen.

En Lærke letted, og tusind fulgte,
og straks var Luften et Væld af Sang,
de tusind Taarne tog til at tone,
saa Landet fyldtes af Klokkers Klang,
og Byer blomstred i rødt og hvidt
— og det var Foraar og Danmark frit.

Det var en Morgen som tusind andre
og ingen Morgen i tusind Aar,
da Danmark vaagned med klare Øjne
til Glædestimer og Frimandskaar,
og Landet lyste fra Sund til Klit,
for det var Foraar og Danmark frit.

Vi mindes stille de tapre Døde,
hvis Navne lever i Danmarks Navn.
Og Takken søger til dem, der segned,
og dem, der sidder med tunge Savn.
— Gud trøste hver, der har stridt og lidt,
til det blev Foraar og Danmark frit.

Men Du, som styrter de Stoltes Riger
og løser Fangne af Bolt og Baand,
dig flyver Hjerternes Tak i Møde,
vor Skæbne er i din stærke Haand.
Nu er det Foraar og Danmark frit.
Velsign det, Herre, fra Sund til Klit.

Fyns Tidende, den 4. maj 1946

En sang, der blev sunget igen og igen i dagene og årene efter krigen.

